

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Strategisk miljøvurdering Natura 2000-plan 2022-2027

Maribosøerne

Natura 2000-område nr. 177

Habitatområde H156

Fuglebeskyttelsesområde F87

November 2021

Udgiver: Miljøstyrelsen
Redaktion: Miljøstyrelsen Storstrøm

Forsidefoto: Gæs i luften over Søndersø ved Søholt Gods
Fotograf: Miljøstyrelsen

ISBN: 978-87-7564-878-8

Indhold

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027	4
1.1 Ikke teknisk resumé.....	4
1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer	5
1.2.1 Anden lovgivning	6
1.2.2 Andre relevante planer	6
1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ	8
1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen.....	8
1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet	8
1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.....	9
1.4.2 Befolkningen	9
1.4.3 Menneskets sundhed	10
1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer	10
1.4.5 Materielle goder og kulturarv	10
1.4.6 Landskab.....	10
1.4.7 Arter	10
1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater	11
1.5 Eksisterende miljøproblemer	11
1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området	12
1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål.....	13
1.7 Planens indvirkning på miljøet.....	13
1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet	17
1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg	18
1.10 Overvågning	20

1. Miljørapport for Forslag til Natura 2000-plan 2022-2027

Den enkelte Natura 2000-plan er ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurderinger af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) underlagt krav om miljøvurdering. SMV rapporten skal indeholde oplysninger, der følger af lovens bilag 4.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem kommunale og andre ansvarlige myndigheders handleplaner, der har fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførslen. Der kan således ikke i forbindelse med den statslige plan foretages en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da de statslige Natura 2000-planer ikke fastlægger, hvor den konkrete indsats skal gennemføres.

Natura 2000-område nr. 177 Maribosøerne er udpeget som habitatområde nr. 156 Maribosøerne og fuglebeskyttelsesområde nr. 87 Maribosøerne.

Området er ikke placeret nær den danske grænse, men udpegningsgrundlaget rummer bl.a. en række yngle- og trækfugle, hvoraf hovedparten af trækfuglene forekommer i området med international betydende forekomst. De fleste af ynglefuglene er tillige trækfugle. Natura 2000-planen bidrager til at sikre egnede levesteder for områdets fugle og arter, og tilstanden af levestederne for rørdrum, rørhøg og fjordterne forbedres, således at 75% af de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet. Desuden reviderer Miljøstyrelsen vildtreservatet Maribo. Natura 2000-planen indeholder endvidere en indsats om udtagning af kulstofholdig lavbundsjord, som bl.a. kan være til gavn for flere af områdets ynglende og trækkene fuglearter. Planens indsatser for fugle på udpegningsgrundlaget forventes at kunne hjælpe til at sikre og have gavnlig effekt på bestande af fugle, som bevæger sig over landegrænser.

Området er ikke geografisk forbundet med områder, herunder Natura 2000-områder, i udlandet. Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen består udelukkende af tiltag, som, i forhold til områdets naturtyper, vurderes at kunne påvirke lokalt bl.a. udlægning til urørt skov og drift og pleje af områdets naturtyper. Det vurderes derfor ikke, at Natura 2000-planen har grænseoverskridende påvirkning ud over den ovenfor beskrevne.

1.1 Ikke teknisk resumé

Natura 2000-planen medvirker til at sikre, at arter, fugle og naturtyper, som er omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området på sigt opnår gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Derudover har de planlagte indsatser en positiv effekt for den øvrige natur, fugle og arter, der findes i området, og Natura 2000-planen medvirker således til at sikre den biologiske mangfoldighed generelt.

Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen har fokus på at sikre synergieffekter, skabe større sammenhæng i naturen og sikre en mere naturlig dynamik i området. Fx ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi, udtage lavbundsjord til natur og udlæggelse af arealer med urørt skov. Dette kan ske gennem eksisterende og kommende tilskudsordninger vedr. plejeindsatser og aftaler om udlægning af urørt skov.

Indsatsen beskrevet i planen medvirker ligeledes til at skabe flere muligheder for naturoplevelser for lokalbefolkningen i området.

Derudover vil en revidering af bestemmelser for Maribo Vildtreservat sikre tilstrækkeligt lavt forstyrrelsesniveau for rastende vandfugle.

Mål for forbedring af vandkvaliteten i form af bl.a. reducere af kvælstof og miljøfremmede stoffer, sikres gennem vandområdeplanlægningen, men forventes ligeledes at gavne dyr og planter tilknyttet søerne. Der forventes ligeledes en positiv effekt i form af øget fødegrundlag for ynglende og rastende fugle samt pigsmerling.

1.2 Planens indhold, hovedformål og andre relevante planer

Indhold

Natura 2000-planen består af målsætninger for det enkelte Natura 2000-område og områdets udpegningsgrundlag, samt et indsatsprogram, der angiver retningslinjer for planens gennemførelse i planperioden 2022-2027. Målsætningerne består af overordnede målsætninger for hele Natura 2000-området samt konkrete målsætninger og afvejning af modstridende naturinteresser. Retningslinjerne om naturområdernes forvaltning i indsatsprogrammet, har både konkret og generel karakter. Endelig indeholder Natura 2000-planen et oversigtsskema, der viser naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag.

Hovedformål

For området findes følgende overordnede målsætninger i forslag til Natura 2000-planen.

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Målet er:

- At Røgbølle Sø og Maribo Søndersø samt omgivende mindre søer sikres en artsrig undervandsvegetation med forekomst af flere af de karakteristiske arter for bl.a. kransnålalgesøer (3140).
- At Hejrede Sø sikres en artsrig undervandsvegetation med forekomst af flere af de karakteristiske arter for næringsrig sø (3150).
- At søområdet er et godt levested for både internationalt vigtige forekomster af rastende vandfugle, ynglefugle og for øvrige arter på udpegningsgrundlaget.
- At de omgivende skove og lysåbne naturtyper sikres, herunder bl.a. arealer med artsrige rigkær (7230) og kalkoverdrev (6210) samt elle- og askeskov (91E0), avneknippemose (7210) og hængesæk (7140).
- At områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.
- At den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

1.2.1 Anden lovgivning

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Det vil sige, at alle myndigheder skal lægge Natura 2000-planen til grund i arealdrift på egne arealer, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt. Offentlige lodsejere er bundet af planens målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På lovområder som f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, hvor staten er myndighed, kan der følges op med nationale strategier.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., på grundlag af konsekvensvurderinger, hvor dette er nødvendigt i henhold til lovgivningen herom. I det omfang, indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for lokalitetens forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan kræves tilladelse eller godkendelse efter anden lovgivning.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte Natura 2000-planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering.

1.2.2 Andre relevante planer

Anden generations Natura 2000-planer for 2016-2021 blev vedtaget i april 2016, og de opfølgende kommunale handleplaner blev endeligt vedtaget i foråret 2017.

Første generations Natura 2000-planer (2010-2015) fastlagde rammerne for en række grundlæggende indsatser, som f.eks. rydninger, forbedrede hydrologiske forhold og iværksættelse af plejetiltag. Disse indsatser blev fastholdt og videreført i anden generations Natura 2000-planer (2016-2021). I tredje generation Natura 2000-planer igangsættes nye indsatser med særlig fokus på fortsat pleje til sikring af beskyttede naturtyper, fugle og arter, sikring af naturlig dynamik og større sammenhængende arealer fx udlægning af arealer til urørt skov, udtagning af lavbundsjord og ved at sikre en mere hensigtsmæssig hydrologi.

Natura 2000-planer, som omfatter fredskovpligtige arealer, og dermed er omfattet af skovloven, skal revideres med 12 års mellemrum, jf. skovlovens § 16, stk. 2. Det betyder således, at Natura 2000 skovplanerne, som er en del af 1. generations Natura 2000-planer, er gældende fra 2010 til udgangen af 2021 og at der i forbindelse med udarbejdelse af tredje generations Natura 2000-planer, også vil ske en revision af den del af Natura 2000-planerne, som omfatter fredskovpligtige arealer.

Vandområdeplaner og EU's havstrategi

Natura 2000-område N177, Maribosøerne er beliggende i vandområdedistrikt Sjælland. Vandområdets økologiske og kemiske tilstand fremgår af havstrategien og af vandområdeplanen for området.

For de Natura 2000-områder som også er omfattet af en vandområdeplan og Danmarks Havstrategi, er målsætninger og retningslinjer for indsatser om vandkvalitet, næringsstoffer, miljøfremmede stoffer, hydrologi og fysiske forhold samlet i vandområdeplanen og/eller i basisanalysen med tilhørende indsatskatalog og havstrategien. Disse mål og indsatser vil bidrage til at forbedre vandmiljøet og vandkvaliteten i Natura 2000-områderne og understøtte Natura 2000-planens målsætninger.

Landsplandirektiver og kommuneplaner

Natura 2000-områderne, der er udpeget i medfør af miljømålsloven, skal fremgå af landsplandirektiver og kommuneplaner. I henhold til Bekendtgørelse om planlægning nr. 1157 af 1. juli 2020, må kommuneplaner ikke stride mod en Natura 2000-plan, jf. lov om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder (miljømålsloven), en handleplan efter samme lovs § 46 a eller regler udstedt i medfør af samme lovs § 36, stk. 3, eller stride mod en Natura 2000-skovplan, jf. kapitel 4 i lov om skove. Af redegørelsen til planforslag, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendig for et Natura 2000-områdes forvaltning, skal jf. bekendtgørelse om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, indgå en vurdering af planforslagets virkninger på området under hensyn til områdets bevaringsmålsætninger.

Klimasikring

Regeringen har i december 2012 udgivet en handlingsplan for klimasikring af Danmark. Planen indeholder en lang række regeringsinitiativer, der skal medvirke til at skabe bedre rammer for klimatilpasningen lokalt. De enkelte kommuner har udarbejdet en klimatilpasningsplan. En vurdering af spillet mellem den kommunale klimatilpasningsplan og Natura 2000-planen forudsætter kendskab til, hvor de forudsatte indsatser i Natura 2000-planen konkret vil blive gennemført sammenholdt med de indsatser, der skal gennemføres som led i klimatilpasningsplanen.

Kommunal klimatilpasningsplan

Såfremt konkrete projekter som led i den kommunale klimatilpasningsplan kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området væsentligt, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af projektet, inden det kan gennemføres. Dette gælder dog ikke, hvis projektet gennemføres som led i Natura 2000-planen og dermed har som delformål at sikre, at naturtyper og arter opnår gunstig bevaringsstatus.

Natur- og Biodiversitetspakke

I december 2020 blev der indgået aftale om Natur- og biodiversitetspakken, som har til formål at fremme natur og biodiversitet i Danmark og bidrage til at bremse naturens tilbagegang. Natur- og biodiversitetspakken skal gennemføres i perioden 2021-2024. Med Natur- og Biodiversitetspakken er der bl.a. afsat midler til udpegningsaf naturnationalparker, udlægning af urørt skov, forbedring af havmiljøet og udarbejdelse af strategi for forvaltning af truede arter.

Det fremgår af Lov om naturnationalparker, at ansøger, i forbindelse med ansøgningsfasen til etablering af naturnationalparken, skal udarbejde en projektbeskrivelse for etablering af naturnationalparken, samt en forvaltningsplan for området. Planen skal tage højde for internationale naturbeskyttelseshensyn, herunder skal det fremgå af redegørelsen, om forvaltningsplanens gennemførelse er afhængig af tilladelser, godkendelser eller dispensationer ligesom der skal indgå en beskrivelse af nuværende status for naturen i området. Forvaltningsplanen er tiltænkt at skulle sikre en vildere naturforvaltning, bl.a. i Natura 2000-områder. Det fremgår i den forbindelse af lov om naturnationalparker, at det forudsættes, at den vildere naturforvaltning er i overensstemmelse med bevaringsmålsætninger i Natura 2000-planen for berørte områder.

Forbud mod gødskning, sprøjtning og omlægning af §3-arealer

Pr. 1. juli 2022 træder et forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af § 3-arealer i kraft. Forbuddet vil gælde alle arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2 og 3 og vil i praksis hovedsageligt have betydning for ferske enge og strandenge, hvor der i dag kan være en lovlig drift med sprøjtning, gødskning og/eller omlægning. For de øvrige § 3-beskyttede naturarealer gælder der som udgangspunkt allerede et sådant forbud. En delmængde af de § 3 strandenge kan også være kortlagt som habitatnatur, mens de ferske enge ikke har en tilsvarende habitatnaturtype. Lovændringen forventes at have en gavnlig synergieffekt på Natura 2000-områderne, herunder evt.

fugle og arter på udpegningsgrundlaget, samt de kortlagte habitatnaturtyper, både i form af en direkte effekt på de kortlagte strandenge og indirekte ved at mindske eventuel randpåvirkning.

1.3 Nuværende naturtilstand i Natura 2000-området og Nul-alternativ

I basisanalysen, der danner grundlag for Natura 2000-planen, er der foretaget en nærmere gennemgang af den nuværende naturtilstand i området.

1.3.1 Nuværende naturtilstand jf. basisanalysen

En række naturtyper og levesteder for arter og fugle, som området er udpeget for at beskytte, kræver vedvarende drift for at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus. Det gælder fx en række lysåbne naturtyper. Samtidig kræver andre naturtyper og levesteder i moderat til dårlig tilstand tiltag, der kan imødegå forringelse.

Hvis ikke indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for tredje planperiode realiseres, er der risiko for, at den gode naturtilstand på en stor andel af naturarealerne og den hensigtsmæssige drift af lysåbne naturtyper og levesteder for stor vandsalamander ikke fastholdes. Der er ligeledes risiko for, at naturtilstanden ikke vil blive forbedret på en stor del af arealet med rigkær (7230) og de dele af områdets øvrige lysåbne naturtyper, der ikke er i god tilstand samt levesteder for fjordterne, da der er behov for en indsats for fremadrettet sikring af hensigtsmæssig drift for at hindre tilgroning generelt. Naturtilstanden vil potentielt set heller ikke blive forbedret på fugtige naturtyper, hvor uhensigtsmæssig hydrologi er et problem på dele af forekomsterne. Manglende realisering af indsatsprogrammet i Natura 2000-planen kan desuden medvirke til at fastholde flere kortlagte levesteder for ynglefugle i moderat til dårlig tilstand, hvor tilstanden er ugunstig som følge af tilgroning, forstyrrelse eller tilgængelighed for prædatorer.

Uden udtagning af lavbundsjord til natur, vil disse arealer ikke kunne bidrage til udvidelse af visse naturtyper til gavn for mange arter, til bedre vandkvalitet eller til hindring af udledning af CO₂.

For skovnaturtyperne i området vil en manglende gennemførsel af indsatsprogrammet betyde, at antallet af store træer og mængden af dødt ved ikke vil kunne øges i tilstrækkelig grad til at være til gavn for mange af de truede arter, der er knyttet til disse skovhabitaterne.

Hvis ikke indsatsprogrammet realiseres risikerer man endvidere, at der ikke opnås mulighed for større naturoplevelser for befolkningen i området. Sekundært kan en positiv indvirkning på befolkningens sundhed mistes.

1.4 Den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet

I dette afsnit beskrives de øvrige miljøforhold i og udenfor Natura 2000-området, der kan blive væsentligt berørt af Natura 2000-planen.

1.4.1 Flora, fauna og biologisk mangfoldighed

Natura 2000-planen bidrager, udover sikring af naturtyper og levesteder for arter på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlaget, generelt til at sikre de øvrige naturtyper og arter, der findes inden for området. Natura 2000-planerne medvirker generelt til at etablere gunstige forhold for naturen. Hermed bidrager Natura 2000-planen også til at opnå biodiversitetskonventionens mål om at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares, ligesom planen bidrager til at sikre levesteder for arter, der er beskyttet i medfør af generelle fredningsbestemmelser. Planens indsats om udarbejdelse af en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter bidrager positivt i forhold til forvaltning af arterne.

Tilgroning med høje græsser, urter og vedplanter forandrer naturen og kan føre til, at mindre konkurrencestærke arter eller karakteristiske arter for naturtyperne forsvinder. Genetablering eller opretholdelse af drift, der modvirker tilgroning, vil både forbedre forhold for naturtyper på områdets udpegningsgrundlag og for truede arter generelt. Kunstig afvanding med grøfter og dræn forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen således, at den naturtype-karakteristiske fugtigbundsvegetation påvirkes negativt. Genetablering af en hensigtsmæssig hydrologi kan modvirke denne udvikling, ligesom en mere naturnær hydrologi og dynamik kan medvirke til, at naturtyper og arter, der ikke er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området får forbedrede forhold.

Udlægning af skove til urørt skov vil medføre, at skovdriften ophører og i vidt omfang skal overlades til sig selv. Dermed vil der skabes plads til naturlige biologiske processer, der skaber flere levesteder, og dermed øger den biologiske mangfoldighed.

Planens indsats om udtagning af lavbundslande kan bidrage til at skabe større sammenhængende naturområder med større robusthed til gavn i området for arter som sump-vindelsnegl samt naturtyper som tidsvis våd eng (6410), rigkær (7230) og elle- og askeskov (91E0).

Med planens indsats for habitatnaturen sikres samtidig en stor del af den § 3-beskyttede natur i området. I og omkring Natura 2000-området findes mange andre sjældne arter som løgurt, kær-fnokurt, eng-ensian, radise-slørhat og sortpletet bredpande. Genetablering af hensigtsmæssig hydrologi samt sikring af en hensigtsmæssig drift/pleje eller skovnaturtypebevarende drift eller urørt skov vil i mange tilfælde medføre, at forholdene for ovenstående arter og naturarealer forbedres, idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for habitatnaturen.

1.4.2 Befolkningen

Natura 2000 område N177, Maribosøerne, er beliggende i Lolland og Guldborgsund kommuner, der har indbyggertal på hhv. 40.500 og 60.300. Natura 2000-planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. Sikringen af den eksisterende natur kan have betydning for arealanvendelsen, idet der kan forekomme arealer, som i forbindelse med gennemførelsen af planen vil blive omfattet af en plejeindsats, som fx vil kunne medføre en ændret drift på arealerne.

Miljøstyrelsen gennemfører desuden undersøgelser med henblik på afklaring af, om der er behov for efterfølgende revision af reservatbestemmelser for Maribosøerne på baggrund af udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F87, hvilket kan få betydning for begrænsning af offentlighedens adgang.

Desuden vil planen give mulighed for større naturoplevelser for besøgende i området, da der med gennemførelse af planen vil ske en forbedring af naturtilstanden.

1.4.3 Menneskets sundhed

Natura 2000-området udnyttes til rekreative aktiviteter som fx vandring, cykling og sejlads, som bidrager til menneskets sundhed. Natura 2000-planen har til formål at sikre, at de beskyttede naturtyper og arter opnår gunstig naturtilstand på sigt. Natura 2000-planen vil potentielt i et mindre omfang kunne ændre den rekreative udnyttelse af områderne, der foregår i dag.

Desuden bevirker planens indsatser om at sikre og forbedre områdets naturtyper og arter, at der generelt vil ske en forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer. Dette kan generelt påvirke menneskets sundhed ved forbedring og genskabelse af økosystemydelser som bidrager med fx vand, træ, luftrensning, jordbundsdannelse, bestøvning mm.

1.4.4 Jordbund, vand, luft og klimatiske faktorer

Etablering af naturarealer med hensigtsmæssig hydrologi og urørt skov vil potentielt kunne få betydning for overflade- og grundvand i form af udledning af en lavere mængde næringsstoffer til vandmiljøet. Dermed vil planen bidrage til realisering af vandområdeplanerne, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder.

Desuden vil indsatser om retablering af hensigtsmæssig hydrologi for naturtyperne samt mulig udtagning af lavbundslande kunne betyde, at der sker vandmætning af tidligere drænede jorde, hvilket potentielt kan betyde mindre udledning af CO₂.

1.4.5 Materielle goder og kulturarv

Planen vil kunne påvirke kulturarv i form af f.eks. pleje af fortidsminder, og dermed kan planens indsatser potentielt medvirke til at sikre kulturarven. I dette område findes en lang række rundhøje, der hovedsageligt ligger i skov. Derudover findes flere borge/voldsteder bl.a. på Borgø i Maribo Sønderø.

1.4.6 Landskab

Hovedparten af Natura 2000-området udgøres af Maribo Sønderø, Røgbølle Sø og Hejrede Sø. Søerne er dødishuller fra sidste istid og er således omgivet af et kuperet bakkelandskab. Søerne omgives af herregårdslandskab med en del løvskov.

Sikring og forbedring af natur som følge af planens indsatser kan have betydelig effekt på landskabet i området, f.eks. hvis der udlægges urørt skov, udtages lavbundsland til natur eller ændres i hydrologien i området.

1.4.7 Arter

I dette Natura 2000-område yngler der jævnligt rørdrum, rørhøg, havørn og fjordterne. Området er desuden et vigtigt rasteområde for taffeland og andre andefugle. Også arterne på habitatområdets bilag, sump-vindelsnegl, bredøret flagermus, stor vandsalamander og pignersmerling registreres jævnligt her.

En lang række rødlistede arter registreres desuden jævnligt i områdets søer og terrestriske naturtyper, bl.a. bilag IV-arten stor kæguldsmad og truede arter som stor najade, kær-fnokurt, løgurt og eng-ensian, svampearterne stor kanelporesvamp og radise-skørhat og sommerfugle som sortpletet bredpande og rødlig perlemorsommerfugl.

Natura 2000-planen indeholder indsatser til forbedring af naturtyper og levesteder for arter, som vil få en positiv effekt for de bilag IV- og andre truede arter, der også lever her.

1.4.8 Fredninger, fredede områder og vildtreservater

Hovedparten af dette Natura 2000-område er omfattet af en fredning. Det drejer sig om en landskabsmæssig fredning af arealerne omkring Sønder sø, Røgbølle Sø og Hejrede Sø. Fredningen har bl.a. til formål at beskytte områdets landskabsmæssige karakter, de naturvidenskabelige interesser samt hindre bebyggelse og derved bevare den frie udsigt over søerne.

Søerne er desuden udlagt som natur- og vildtreservat til beskyttelse af trækfugle mod jagt og anden forstyrrelse.

Natura 2000-planen indeholder indsatser, som kan påvirke naturværdier og beskyttelsen af fugle positivt.

1.5 Eksisterende miljøproblemer

Truslerne mod naturværdierne og områdets udpegningsgrundlag er beskrevet i basisanalysen, der danner grundlag for udkast til Natura 2000-planen for området. Planens mål er at sikre udpegningsgrundlaget mod disse trusler herunder prioritering i tilfælde af modstridende naturinteresser.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak kan påvirke næringsfattige naturtyper. Naturtyperne har forskellig sårbarhed over for kvælstofdeposition. Emissionen af ammoniak fra landbruget reguleres gennem husdyrgodkendelsesloven, som bidrager til at mindske ammoniakudledning fra punktkilder.

Tilgroning med høje græsser, urter og vedplanter forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen således, at den lavtvoksende og artsrige naturtype-karakteristiske vegetation erstattes af en mere artsfattig vegetation, der i højere grad præges af mere almindelige, konkurrence-stærke arter. Manglende hensigtsmæssig drift eller pleje er således et problem i forhold til flere af dele af naturtypeforekomsterne i området samt levesteder for fjordterne.

Påvirkning med næringsstoffer eller pesticider fra dyrkede naboarealer kan ændre naturindholdet på forekomster af habitatnaturtyper. I dette område er der registreret direkte påvirkning fra naboarealer på dele af forekomsterne med kalkoverdrev (6210) og rigkær (7230). Også for visse af områdets småsøer vurderes der at være en påvirkning med eutrofiering til følge.

Kunstig afvanding med grøfter eller dræn forandrer naturen og kan føre til ændringer i vegetationen, således at den naturlige, naturtype-karakteristiske fugtigbundsvegetation erstattes af en vegetation, der i højere grad præges af konkurrence-stærke arter knyttet til mere tørre forhold. Afvanding påvirker mindre dele af områdets rigkær (7230) samt visse skovnaturtyper.

Skovnaturtypernes egnethed som levested for en række truede svampe, insekter og andre organismer afhænger meget af parametre som store træer og dødt ved. Almindelig skovdrift og dræning kan derfor udgøre et problem for områdets habitatnaturtyper i skov.

Af de fire arter på habitatområdets udpegningsgrundlag er der ikke konstateret aktuelle trusler mod bestandene af stor vandsalamander, bredøret flagermus og sumpvindelsnegl. For pignmerling er der endnu ikke tilstrækkelige data til at kunne vurdere tilstanden.

For områdets rørskovsfugle, er prædation fra især ræv en væsentlig trussel. Risiko for prædation er formentligt øget gennem de sidste årtier i takt med at flere af områdets rørskovsbræmmer er blevet smallere. Risiko for oversvømmelse af redesteder for de jordrugende fjordterne er et problem ved større udsving i vandstand.

Både rastende og ynglende fugle i området kan påvirkes negativt af færdsel, sejlads og anden menneskelig aktivitet. Ved forstyrrelse kan fuglene opgive yngleforsøg eller være tvunget til mindre optimale fødesøgningssområder.

1.5.1 Planens påvirkning af truslerne i området

I dette afsnit redegøres der for, om planen, med dens indsatser, potentielt vurderes at forværre eller afhjælpe ovennævnte trusler.

Planen indeholder indsatser om fastholdelse af pleje og sikring af hensigtsmæssig hydrologi på de lysåbne naturtyper, og der skal arbejdes mod at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur. Disse indsatser forventes at nedbringe trusler om tilgroning af lysåbne naturtyper og evt. tilgroning af levesteder for fjordterne. Der skal desuden generelt arbejdes for at sikre egnede levesteder for arter på områdets udpegningsgrundlag.

Miljøstyrelsen vil revidere bestemmelserne for vildtreservatet Maribosøerne i forhold til at vurdere om fuglelivet er tilstrækkeligt beskyttet mod forstyrrelser.

Udtagning af lavbundsjord til natur vil kunne bidrage til mindre randpåvirkning af den eksisterende natur og gøre det muligt at skabe mere sammenhængende og robust natur. En udtagning af lavbundsjord vil også kunne bidrage til en mere naturnær hydrologi i området.

For skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlaget, sikres en skovnaturtypebevarende drift eller permanent ophør af drift, hvilket også er til gavn for tilknyttede fugle, svampe, insekter og andre arter. Skovnaturtypebevarende drift og pleje samt urørt skov vil bidrage til at stabilisere naturtilstanden og mindske behovet for en vedvarende indsats i skovnaturtyperne og skabe mere struktur i skovene.

Vandkvalitet og miljøtilstand i områdets store søer håndteres gennem Vandområdeplanerne.

Natura 2000-planen indeholder ikke indsatser mod trusler fra deposition af luftbåren kvælstof, prædation af ynglefugles æg og unger eller oversvømmelse af ynglefugles redepladser. Reduktion af kvælstofdeposition reguleres dog generelt af anden lovgivning. Stabilisering af søernes vandstand og hindring af oversvømmelse af jordrugende fugles reder har indgået i indsatsprogrammet for tidligere Natura 2000-plan for området, og håndteres via bestemmelser i regulativer for vandstanden.

1.6 Internationale miljøbeskyttelsesmål

Danmark har tilsluttet sig en række internationale konventioner indeholdende miljøbeskyttelsesmål, hvis indhold i en lang række tilfælde er indarbejdet i lovgivningen. For EU- lovgivningen gælder generelt, at den er implementeret i dansk lovgivning. Danmark har bl.a. ratificeret Ramsarkonventionen og Biodiversitetskonventionen. Biodiversitetskonventionens formål er bl.a. at sikre, at den biologiske mangfoldighed bevares. Formålet med Ramsarkonventionen er at beskytte vådområder med en særlig betydning for fugle. Danmark har udpeget 28 Ramsarområder, der alle indgår i EU's fuglebeskyttelsesområder. Ramsarområderne er dermed en del af det danske Natura 2000-netværk.

Planen er en udmøntning af EU's Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektiv implementeret i dansk lov via Miljømålsloven, lovbekendtgørelse nr.119 af 26. januar 2017 med senere ændringer. Planen vil sikre, at areal og tilstand af kortlagte naturtyper og levesteder for omfattede arter ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter, hvilket er afspejlet i indsatsprogrammet i Natura 2000-planerne for tredje planperiode.

1.7 Planens indvirkning på miljøet

Natura 2000-planens indsats vedrører hovedsageligt forbedring af allerede eksisterende og beskyttet natur, idet evt. forbedrede vandforhold for naturarealer og eventuel udtagning af kulstofholdige lavbundslande har en positiv effekt på særligt biodiversitet, men også i forhold til vand- og klimamål.

I tabel 1 herunder er gennemgået planens sandsynlige indvirkning på en række faktorer ifølge lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021, bilag 4.

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen påvirkning	Redegør for indvirkning
Flora, fauna og biologisk mangfoldighed	X		Der er indledningsvist i den strategiske miljøvurdering redegjort for planens indvirkning på miljøet over landegrænser. Natura 2000-planen medvirker generelt til at sikre, at flora, fauna og biologiske mangfoldighed bevares og forbedres, idet planen medvirker til at skabe gunstige forhold for naturen. I Natura 2000-område N177, Maribosøerne, vurderes Natura 2000-planen at medvirke til at hindre tilgroning samt til at forbedre de hydrologiske forhold for en række naturtyper, der er truet af tilgroning og uhensigtsmæssig hydrologi. Sikring af levesteder for områdets fugle og arter vurderes at hindre tilgroning af levesteder for bl.a. fjordterne. Revidering af reservatbekendtgørelsen for Maribo

		vildtreservat understøtter ligeledes sikringen af yngle-, raste- og fourageringsområder for områdets yngle- og trækfugle. Desuden vurderes udtagning af kulstofholdige lavbundsorde at bidrage til sikring af levesteder for en lang række af områdets fugle og arter, samtidig med at der skabes større sammenhængende naturområder med større robusthed. Indsats om udlægning af skove til urørt skov vurderes i området at kunne skabe plads til naturlige biologiske processer, der skaber flere levesteder, og dermed øger den biologiske mangfoldighed. Realisering af planens indsatsprogram vurderes samtidig at sikre den § 3-beskyttede natur i området. I Natura 2000 området findes der bestande af de fredede og/eller rødlistede arter sump-hullæbe, eng-ensian, stor kærguldsmed, rødlig perlemorsommerfugl m.fl. Sikring af en mere hensigtsmæssig hydrologi, samt sikring af pleje medfører, at forholdene for fredede eller rødlistede arter forbedres, idet deres naturgrundlag forbedres sammen med indsatsen for naturtyperne.
Befolkningen	X	Natura 2000 planen har fokus på sikring af den eksisterende udpegede natur i området. For visse arealer vil gennemførelsen af planen betyde, at de vil blive omfattet af en plejeindsats, som vil kunne medføre en ændret drift på arealerne. Planen vurderes at bidrage til at sikre og forbedre naturgrundlaget, hvilket giver mulighed for større naturoplevelser. Visse indsatser, fx revidering af bestemmelser i reservatbekendtgørelse, vil kunne medføre ændringer i adgang og mulige aktiviteter i Natura 2000-området.

			Der er offentlig adgang til store dele af området. I den gældende reservatbestemmelse for området er der dog indbygget restriktioner for menneskelig færdsel i dele af området for at sikre fugle mod forstyrrelse. Natura 2000-planen indebærer ikke yderligere restriktioner for offentlighedens adgang.
Menneskers sundhed	X		Natura 2000-området udnyttes til rekreative aktiviteter som fx vandring, cykling og sejlads, som bidrager til menneskets sundhed. Området er primært privatejet. Der er offentlig adgang til veje og stier i områdets skove gennem naturbeskyttelsens regler om adgang til skove. Ved udlægning af arealer til urørt skov vurderes adgangen ikke at blive ændret, idet reglerne fortsat gælder og veje og stier fortsat må friholdes for væltede træer m.v. Det vurderes desuden, at gennemførelse af planen vil bidrage positivt til menneskers sundhed gennem forbedring af områdets biodiversitet og genskabelse af mere robuste økosystemer. Dette kan generelt påvirke menneskets sundhed ved forbedring og genskabelse af økosystemydelser som fx vand, træ, luftrensning, jordbundsdannelse, bestøvning mm.
Jordbund		X	Det vurderes, at planen ikke påvirker jordbundens beskaffenhed idet at indsatsprogrammet i planen ikke omfatter tiltag som vil kunne påvirke, at stoffer eller andet materiale vil kunne påvirke jordbunden, ligesom der heller ikke graves i området. Se desuden vurderinger i skemaet under "Vand".
Vand	X		Natura 2000-planen rummer ikke direkte indsatskrav for vandkvaliteten, da disse krav fastlægges i vandområdeplanen. Det vurderes dog, at udtagning af lavbundslande, etablering af en mere hensigtsmæssig hydrologi i både lysåbne naturtyper og skovnaturtyper samt udlæg til urørt skov potentielt vil kunne få betydning

			for overflade- og grundvand i form af udledning af en lavere mængde næringsstoffer til vandmiljøet. I området findes der arealer med naturtypen rigkær (7230), hængesæk (7140), avneknippemose (7210), egeblandskov (9160) og elle- og askeskov (91E0), der alle er afhængige af høj grundvandstand. Dermed vurderes det, at planen vil kunne bidrage til realisering af vandområdeplanerne, der sigter mod god miljøtilstand i de danske vandområder.
Luft		X	Det vurderes, at Natura 2000-planens indsatser for forbedring af de beskyttede naturtyper og arter ikke vil have indflydelse på luftkvaliteten, fordi indsatserne ikke medfører emission af stoffer til luften.
Klimatiske faktorer	X		Natura 2000-planens indsatser for mere hensigtsmæssig hydrologi for naturtyperne og udtagning af lavbundsjord til natur vil kunne medvirke til binding af CO ₂ .
Materielle goder		X	Det vurderes, at planen ikke påvirker materielle goder, idet realisering af indsatsprogrammet ikke berører ejendomme eller andre værdier for hverken den brede befolkning eller lokalbefolkninger. Adgangen til naturområder og en højere værdi af naturen er vurderet under emnet "Befolkningen" og "Menneskets sundhed".
Landskab	X		Sikring og forbedring af naturgrundlaget, herunder naturplejetiltag, vurderes at ville øge landskabsværdien ved at give mulighed for et varieret landskab bestående af forskellige landskabstyper. Udtagning af lavbundsjord til natur og mulig etablering af hensigtsmæssig hydrologi vurderes ligeledes at kunne ændre landskabsbilledet i området.
Kulturarv, herunder kirker, arkitektonisk arv og arkæologisk arv.		X	Der findes en lang række rundhøje samt flere borge/voldsteder i området. Fortidsminderne findes hovedsageligt i skov. Det vurderes, at planens indsatser potentielt vil sikre kulturarven i området, idet evt. udlægning til urørt

			skov, vil hindre fremtidige mekaniske påvirkninger af fortidsminderne. I øvrigt berører planen ikke områder omkring kirker, mindesmærker eller andre menneskeskabte værdier, ligesom der ikke er indsatser som vil medføre gravning i jordbunden. Derfor vurderes planen ikke at påvirke kulturarven, herunder den arkitektoniske og arkæologiske arv negativt.
Arter	x		Natura 2000-planens indsatser for forbedring af naturtyper og levesteder, udtagning af lavbundsjord til natur og mulig udlægning af urørt skov samt revidering af reservatbekendtgørelse vurderes at gavne udpegningsgrundlagets arter samt andre hjemmehørende arter. Se også under Flora, fauna og biologisk mangfoldighed.
Fredninger, Bekendtgørelsesfredninger og vildtreservater	x		Indsatsprogrammet i Natura 2000-planen for området vurderes ikke at stride imod områdets fredning, da fredningen har til formål at sikre landskab og naturværdier, hvilket Natura 2000-planen forventes at bidrage til. For vurdering af planens påvirkning af områdets vildtreservatet, se tabellens afsnit om Flora, fauna og biologisk mangfoldighed og Menneskers sundhed.
Kumulative effekter	x		Natura 2000-planen har til formål at sikre og forbedre naturkvaliteten og habitater for arter på områdets udpegningsgrundlag. Realisering af indsatsprogrammet i planen kan potentielt medvirke til en kumulativ positiv påvirkning i samspil med konkrete projekter.

Tabel 1. Gennemgang af planens indvirkning på en række miljøforhold.

1.8 Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Planen har indvirkning på de faktorer, der er listet i tabel 1. Vedrørende modstridende naturinteresser følger prioriteringen Natura 2000-planens retningslinjer. For så vidt angår modstridende naturinteresser henvises til Natura 2000-planens afsnit 3.3. Se i øvrigt afsnit om grundlag for prioriteringer nedenfor.

Natura 2000-planerne skal generelt sikre et højere naturindhold i området og bidrage til en større biologisk mangfoldighed. Planen for Natura 2000-område N177, Maribosøerne, indeholder en indsats om revidering af bestemmelserne for Maribo Vildtreservat, hvilket kan medføre ændrede adgangsbeskrænsninger og/eller regler for visse aktiviteter som sejllads. Der findes ikke umiddelbart foranstaltninger, der kan modsvare sådanne reguleringer.

På private arealer der udlægges til urørt skov vil de generelle adgangsregler som følger af Lov om naturbeskyttelse, fortsat gælde.

Planen indeholder en indsats om at sikre sammenhæng i områdets natur, sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper, udtagning af lavbundsjord til natur og mulig udlægning af urørt skov. Ved såvel pleje af eksisterende natur som udlægning af landbrugsarealer til natur vil dette ske efter aftaler mellem lodsejeren og kommunerne og mod økonomisk kompensation via EU's landdistriktsprogram. Udlægning af urørt skov vil ske efter aftaler mellem ejer og Miljøstyrelsen.

1.9 Miljøvurderingens gennemførelse og grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planerne udarbejdes som følge af habitatdirektivets artikel 6. stk. 1, som fastslår, at medlemsstaterne skal iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket bl.a. kan indebære udarbejdelse af hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner, relevante retsakter, administrative bestemmelser eller aftaler. I Danmark udarbejdes Natura 2000-planer, som angiver overordnede og konkrete mål for lokaliteterne, indsatsprogram med retningslinjer og evt. mulighed for prioritere mellem forskellige naturtyper og levesteder for arter på udpegningsgrundlaget ved realisering af indsatsprogrammet.

Natura 2000-planen er en overordnet statslig plan, som skal gennemføres gennem frivillige og lokale indsatser. Natura 2000-planen udarbejdes på baggrund af en basisanalyse, der bl.a. præsenterer data, redegør for relevante trusler og naturtilstanden. Natura 2000-planen danner efterfølgende grundlag for udarbejdelsen af en Natura 2000-handleplan. Natura 2000-handleplanen udarbejdes af kommunale og andre ansvarlige myndigheder, og har fokus på de forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Der kan således ikke i forbindelse med Natura 2000-plan foretage en konkret vurdering af indsatsernes miljøpåvirkning, da Natura 2000-planer ikke fastlægger hvor den konkrete indsats skal gennemføres. Miljøvurderingen er gennemført ud fra tilgængelig viden, bl.a. de oplysninger der fremgår af basisanalysen, udkast til Natura 2000-planen og det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

I de seneste basisanalyser (offentliggjort juni 2020) redegøres der for relevante trusler, og dermed at der fortsat er behov for indsatser for at sikres den nuværende naturtilstand og på sigt opfylde habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivets mål. I tredje planperiode (2022-2027) er der fokus på at sikre mere naturlige processer og naturens robusthed bl.a. i form af sammenhængende arealer, udlæg af urørt skov og udtag af kulstofholdige lavbundslande. Derudover er der fokus på sikring af den eksisterende natur og levesteder bl.a. ved at fortsætte plejen af plejekrævende arealer, bekæmpe invasive arter, afsøge behovet for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og afsøge behovet for fiskeriregulering.

Overvejelserne har ført til, at der i Natura 2000-planen for N177, Maribosøerne, planlægges gennemført flere generelle indsatser med at sikre lysåbne terrestriske naturtyper og arters levesteder en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje. Dette omfatter, at der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets fugle og andre arter, og bevarelse af skovnaturtyper, som sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.

Herudover vil specifikke indsatser hjælpe til indfrielse af natura 2000-planens målsætninger. Dette omfatter, at:

- Der søges udtaget kulstoffoldige lavbundsjord der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen kan ligeledes være til gavn for bl.a. stor vandsalamander, sumpvindelsnegl og arter, hvis fødegrundlag afhænger af god vandkvalitet. Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.
- urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter.
- Miljøstyrelsen reviderer bestemmelserne for Maribo Vildtreservatet.

Planen har til hensigt at sikre udpegningsgrundlaget og fremmer herved den biologiske mangfoldighed generelt. En målsætning for en bestemt naturtype, fugl eller art vil dog kunne indebære en nedprioritering af andre naturtyper, fugle eller arter. For området er der foretaget følgende valg:

Ved Maribosøerne har der tidligere været mere eller mindre sammenhængende arealer med rigkær (7230) og kalkoverdrev (6210) langs med søbredderne. Mange af forekomsterne er nu groet til med vedplanter, rigkærsarealer (7230) har bl.a. udviklet sig til habitatnaturtypen elle- og askeskove (91E0). Øgning af arealet med rigkær (7230) og kalkoverdrev (6210) vil betyde en mindre indskrænkning af arealet med nyopståede elle- og askeskove (91E0). Arealer med elle- og askeskov (91E0) opstået i nyere tid kan således nedprioriteres til fordel for rigkær (7230).

Tilsvarende er gældende for arealer med hængesæk (7140), som er under tilgroning med vedplanter, hvilket potentielt kan være tilgroning med elle- og askeskov (91E0). I dette tilfælde prioriteres hængesækken (7140). Rydning af unge elle- og askeskove (91D0) i forbindelse med genskabelse af rigkær (7230) og hængesæk (7140) kan kun ske under forudsætning af, at arealet af skovnaturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

I de eksisterende rigkær (7230) prioriteres en afgræsning og/eller høslæt med henblik på at skabe optimale levebetingelser for et lavtvoksende plantesamfund. Denne udnyttelse er ikke optimal for eventuelle forekomster af sump-vindelsnegl, derfor bør der opretholdes en mindre del af arealet med relativt højt voksende starump og lignende således, at der samlet set ikke sker en nedprioritering af arten.

Nogle arter og naturtyper tilgodeses af lav vandstand, andre af høj. En konstant vandstand i søerne er derfor samlet set at foretrække.

1.10 Overvågning

Resultatet af Natura 2000-indsatsen i forhold til udpegningsgrundlag og naturtilstanden bliver fulgt op på gennem det nationale overvågningsprogram, NOVANA, som Miljøministeriet er ansvarlig for. Desuden afrapporterer Danmark bevaringsstatus vedr. habitat- og fuglebeskyttelsesdirektivet til EU-kommissionen hvert 6 år.

Basisanalysen bygger på kortlægningsdata og udgør det nuværende vidensgrundlag om status for områdets udpegningsgrundlag i forbindelse med Natura 2000-planlægningen. Basisanalysen gennemgår systematisk udpegningsgrundlaget med en beskrivelse af status for hver enkelt art, fugl og naturtype. Det er hensigten, at denne analyse opdateres i forbindelse med fremtidige planperioder.

Resume

Strategisk MiljøVurdering for forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for Maribosøerne (nr. 177). Miljøvurderingen sammenfatter Natura 2000-planforslagets påvirkning af miljøet.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk